Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTA M. KAMPOSA SANČESA-BORDONAS
[*M. CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA*]
SECINĀJUMI,
sniegti 2022. gada 29. septembrī [1]

Lieta C-555/21

UniCredit Bank Austria AG
pret
Verein für Konsumenteninformation

(*Oberster Gerichtshof* (Augstākā tiesa, Austrija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Patērētāju aizsardzība – Patērētāju kredītlīgumi saistībā ar mājokļa nekustamo īpašumu – Kredītsummas pirmstermiņa atmaksa – Kredīta kopējo izmaksu samazinājums – Izdevumu proporcionāls samazinājums – No līguma darbības ilguma neatkarīgu izdevumu samazinājums – Trešām personām maksājamie izdevumi

1. Patērētāja – kredīta aizņēmēja – tiesības atmaksāt to pirms termiņa (samazinot procentus un izmaksas par līguma atlikušo darbības laiku) ir jau gadiem ilgi atzītas Savienības tiesībās [2].

2. Šī atzīšana attiecas gan vispārīgi uz patēriņa kredītiem (Direktīva 2008/48/EK) [3], gan konkrēti uz aizdevumiem patērētājiem mājokļa nekustamā īpašuma iegādei (Direktīva 2014/17/ES) [4].

3. Tiesa par patēriņa kredīta pirmstermiņa atmaksas juridiskajām sekām ir spriedusi 2019. gada 11. septembra spriedumā [5], atbildot uz lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu par Direktīvas 2008/48 16. panta 1. punkta interpretāciju [6].

4. Tiek lūgts interpretēt Direktīvas 2014/17 25. panta 1. punktu saistībā ar iepriekš noteiktu klauzulu (standartklauzulu), ko noteikta banku iestāde iekļauj savos aizdevuma līgumos, kas nodrošināti ar hipotekārām garantijām. Iesniedzējtiesa it īpaši jautā, vai tai ir jāseko spriedumā *Lexitor* iezīmētajam modelim.

1 Oriģinālvaloda – spāņu.

2 Sākotnēji tas bija regulēts 8. pantā Padomes Direktīvā 87/102/EEK (1986. gada 22. decembris) par dalībvalstu normatīvo un administratīvo aktu tuvināšanu attiecībā uz patēriņa kredītu (OV 1987, L 42, 48. lpp.).

3 Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva (2008. gada 23. aprīlis) par patēriņa kredītlīgumiem un ar ko atceļ Direktīvu 87/102/EEK (OV 2008, L 133, 66. lpp.).

4 Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva (2014. gada 4. februāris) par patērētāju kredītlīgumiem saistībā ar mājokļa nekustamo īpašumu un ar ko groza Direktīvas 2008/48/EK un 2013/36/ES un Regulu (ES) Nr. 1093/2010 (OV 2014, L 60, 34. lpp.).

5 *Lexitor* (C-383/18, EU:C:2019:702; turpmāk tekstā – "spriedums *Lexitor*" vai "*Lexitor* risinājums").

6 Šajā lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu runa bija par komisijas maksu, ko aizdevējbankas iekasēja no patērētājiem. ES Tiesa atzina, ka saskaņā ar Direktīvas 2008/48 16. panta 1. punktu "patērētāja tiesības uz kredīta kopējo izmaksu samazinājumu tā priekšlaicīgas atmaksas gadījumā ietver visus maksājumus, kas ir jāveic patērētājam".

I. Atbilstošās tiesību normas

A. Eiropas Savienības tiesības

1. Direktīva 2008/48

5. Direktīvas 3. panta g) punktā ir noteikts:

"Šajā direktīvā piemēro šādas definīcijas:

g) "kredīta kopējās izmaksas patērētājam" ir visas izmaksas, tostarp procenti, komisijas nauda, nodokļi un jebkādi citi maksājumi, kas patērētājam jāmaksā saistībā ar kredītlīgumu un kas ir kreditoram zināmi, izņemot notāra izmaksas; iekļauj arī izmaksas, kas saistītas ar papildu pakalpojumiem saistībā ar kredītlīgumu, jo īpaši apdrošināšanas prēmijas, ja turklāt pakalpojumu līguma noslēgšana ir obligāts priekšnoteikums, vai nu lai vispār saņemtu kredītu, vai lai to saņemtu ar izsludinātajiem noteikumiem un nosacījumiem."

6. Saskaņā ar 16. panta 1. punktu:

"Patērētājam ir tiesības pilnīgi vai daļēji izpildīt savas kredītlīguma saistības jebkurā laikā. Šādos gadījumos viņam ir tiesības uz kredīta kopējo izmaksu samazinājumu, kas sastāv no procentiem un izmaksām līguma atlikušajā termiņā."

2. Direktīva 2014/17

7. Šajā lietā īpaša nozīme ir direktīvas 19., 50. un 66. apsvērumam.

8. Šīs direktīvas 4. pantā ir noteikts:

"[..]

13) "kredīta kopējās izmaksas patērētājam" ir kopējās kredīta izmaksas patērētājam, kā definēts Direktīvas 2008/48/EK 3. panta g) punktā, tostarp īpašuma vērtēšanas izmaksas, ja šāda vērtēšana ir vajadzīga, lai saņemtu kredītu, bet neietverot reģistrācijas maksu par nekustamā īpašuma īpašumtiesību nodošanu. Tajās neietver maksas, kas patērētājam jāmaksā par kredītlīgumā noteikto saistību neievērošanu;

[..]

15) "gada procentu likme" (GPL) ir kredīta kopējās izmaksas patērētājam, kas ir izteiktas ikgadējos procentos no kredīta kopsummas, attiecīgajā gadījumā iekļaujot izmaksas, kas minētas 17. panta 2. punktā, un ir vienādas ar ikgadēju visu kreditora un patērētāja nolīgto esošo vai nākotnes saistību (izņemtā kredīta, atmaksājumu un maksu) pašreizējo vērtību;

[..]."

9. Tās 25. pantā ir noteikts:

"1. Dalībvalstis nodrošina, lai patērētājam būtu tiesības pilnībā vai daļēji izpildīt savas kredītlīgumā noteiktās saistības pirms minētā līguma termiņa beigām. Šādos gadījumos patērētājam ir tiesības uz kredīta kopējo izmaksu patērētājam samazinājumu, šādam samazinājumam sastāvot no procentiem un izmaksām par līguma atlikušo darbības laiku.

2. Dalībvalstis var noteikt, ka 1. punktā minēto tiesību izmantošana ir iespējama, ievērojot dažus nosacījumus. Šādi nosacījumi var ietvert tiesību izmantošanas laika ierobežojumu, atšķirīgus noteikumus atkarībā no aizņēmuma likmes veida vai brīža, kad patērētājs izmanto tiesības, vai ierobežojumus attiecībā uz apstākļiem, kādos šīs tiesības var izmantot.

3. Dalībvalstis var noteikt, ka kreditors ir tiesīgs saņemt taisnīgu un objektīvu kompensāciju, ja tā ir pamatota, par iespējamām izmaksām, kas tieši saistītas ar pirmstermiņa atmaksu, bet nepiemēro patērētājam sankcijas. Šajā saistībā kompensācijas apmērs nepārsniedz kreditora finansiālo zaudējumu. Ievērojot minētos nosacījumus, dalībvalstis var paredzēt, ka kompensācija nevar pārsniegt noteiktu līmeni vai ka to var atļaut tikai uz noteiktu laiku.

[..]

5. Ja pirmstermiņa atmaksa notiek laikposmā, kurā tiek piemērota fiksēta aizņēmuma likme, dalībvalstis var noteikt, ka 1. punktā minēto tiesību izmantošana ir atkarīga no tā, vai patērētājam ir likumīga interese."

B. Valsts tiesības

10. *Hypothekar- und Immobilienkreditgesetz* (Hipotekāro kredītu un nekustamo īpašumu kreditēšanas likums)[7] – redakcijā, kas bija spēkā līdz 2020. gada 31. decembrim, – 20. pantā "Pirmstermiņa atmaksa" bija noteikts:

"1. Aizņēmējam ir tiesības jebkurā brīdī daļēji vai pilnā apmērā atmaksāt aizdevumu pirms nolīgtā termiņa. Visas atlikušās kredīta summas pirmstermiņa atmaksa kopā ar procentu samaksu ir uzskatāma par kredītlīguma izbeigšanu. Aizdevuma pirmstermiņa atmaksas gadījumā aizņēmēja maksājamos procentus samazina atbilstoši tādējādi samazinātajai vēl maksājamajai summai un attiecīgā gadījumā atbilstoši tādējādi saīsinātajam līguma darbības ilgumam; no līguma darbības ilguma atkarīgās izmaksas samazina proporcionāli."

II. Fakti, pamatlieta un prejudiciālais jautājums

11. *UniCredit Bank Austria AG* (turpmāk tekstā – "*UniCredit*") savos ar patērētājiem slēgtajos aizdevuma līgumos, kas nodrošināti ar hipotekārām garantijām, izmanto veidlapas ar standartklauzulām, kurās ir reglamentētas aizņēmēja tiesības atmaksāt aizdevumu pirms termiņa, kā arī viņa maksājamo procentu un no līguma darbības ilguma atkarīgo izmaksu samazinājums.

[7] 2015. gada 26. novembra likums (*BGBl.* I Nr. 135/2015). Teksts ir grozīts ar 2021. gada 5. janvāra *Bundesgesetz, mit dem das Verbraucherkreditgesetz und das Hypothekar- und Immobilienkreditgesetz geändert werden* (Federālais likums, ar ko groza Patēriņa kredīta likumu un Hipotekāro kredītu un nekustamo īpašumu kreditēšanas likumu) (*BGBl.* I Nr. 1/2021).

12. Līgumos ir ietverta šāda standartklauzula: "Ar šo tiek precizēts, ka netiek atmaksātas – arī ne proporcionāli – no līguma darbības ilguma neatkarīgās administratīvās maksas."

13. *Verein für Konsumenteninformation* (turpmāk tekstā – "*VKI*") ir patērētāju tiesību aizsardzības apvienība, kas *Handelsgericht Wien* (Vīnes Komerctiesa, Austrija) cēla prasību pret *UniCredit*, prasot, lai tai tiktu piespriests izbeigt izmantot šo klauzulu.

14. Pirmās instances tiesa noraidīja šo prasību. Savukārt *Oberlandesgericht Wien* (Apelācijas tiesa Vīnē, Austrija) apelācijas instancē apmierināja *VKI* apelācijas sūdzību un apmierināja prasībā izvirzītos prasījumus.

15. *Oberster Gerichtshof* (Augstākā tiesa, Austrija) ir jāspriež par kasācijas sūdzību, ko *UniCredit* iesniegusi par apelācijas instances spriedumu un kurā tiek lūgts atjaunot pirmās instances spriedumu. Pirms sprieduma taisīšanas *Oberster Gerichtshof* uzdod Tiesai šādu prejudiciālo jautājumu:

"Vai Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2014/17/ES [..] 25. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tas nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu, kurā ir paredzēts, ka gadījumā, ja aizņēmējs izmanto tiesības daļēji vai pilnā apmērā atmaksāt aizdevumu pirms nolīgtā termiņa, proporcionāli samazinās aizņēmēja maksājamie procenti un no līguma darbības ilguma atkarīgās izmaksas,– ja attiecībā uz izmaksām, kas nav atkarīgas no līguma darbības ilguma, šāds regulējums nepastāv?"

III. Tiesvedība Tiesā

16. Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu Tiesas kancelejā tika reģistrēts 2021. gada 9. septembrī.

17. Rakstveida apsvērumus iesniedza *VKI*, *UniCredit*, Itālijas valdība un Eiropas Komisija.

18. 2022. gada 7. jūlijā notika tiesas sēde, kurā piedalījās *VKI*, *UniCredit*, Vācijas valdība, Itālijas valdība un Komisija.

IV. Analīze

A. Ievadapsvērumi

19. Pirmā direktīva par patēriņa kredītu tika pieņemta 1987. gadā. No tās piemērošanas jomas bija izslēgti kredītlīgumi, kuri galvenokārt paredzēti, lai iegūtu vai paturētu īpašumtiesības uz zemi vai uz pastāvošu vai projektējamu ēku, un lai restaurētu vai atjaunotu ēku. Tikai dažas no tās tiesību normām tika piemērotas kredītlīgumiem, kas nodrošināti ar hipotekārām garantijām, kuri izņēmuma kārtā nebija jau izslēgti ar minēto tiesību normu.

20. Gandrīz 30 gadus vēlāk Direktīvā 2014/17 tika noteikti (daļēji) kopēji reglamentējoši noteikumi par patēriņa kredīta līgumiem, kas nodrošināti ar hipotekārām garantijām vai cita veida salīdzināmām garantijām, saistībā ar mājokļa nekustamo īpašumu.

21. Šo pēdējo minēto līgumu atsevišķo regulējumu parasti skaidro, norādot uz atšķirībām patēriņa kredīta tirgos un mājokļa iegādes un remonta kredīta tirgos. Turklāt tiek uzsvērtas pastāvošās atšķirības starp katras aizdevuma kategorijas tehniskajiem aspektiem un parastajām garantijām vienā un otrā gadījumā.

22. Neraugoties uz šīm atšķirībām, ir vairākas Direktīvas 2014/17 tiesību normas, ko likumdevējs ir sagatavojis, balstoties uz Direktīvu 2008/48. Dažkārt tas tikai norāda uz kādu minētās direktīvas normu vai ievieš niansējumu vai skaidrojumus [8].

23. Kopīgs aspekts abās direktīvās, kas bija sastopams jau Direktīvā 87/102, ir patērētāja tiesības atmaksāt kredītu pirms termiņa. Visos trijos instrumentos šīs tiesības ir saistītas ar tiesībām iegūt kredīta kopējo izmaksu samazinājumu:

– kam ir jābūt taisnīgam saskaņā ar Direktīvu 87/102 (8. pants);

– kas "sastāv no procentiem un izmaksām līguma atlikušajā termiņā" (Direktīvas 2008/48 16. panta 1. punkts);

– tam "sastāvot no procentiem un izmaksām par līguma atlikušo darbības laiku" (Direktīvas 2014/17 25. panta 1. punkts).

24. ES Tiesa ir spriedusi par jēdzienu "kredīta kopējās izmaksas patērētājam" patēriņa kredītu jomā [9]. Spriedumā *Lexitor*, kā jau minēju, tā interpretēja šo izmaksu samazinājumu tā iemesla dēļ, ka pirms termiņa tika nokārtotas no kredītlīguma izrietošas saistības, ko pieļauj Direktīvas 2008/48 16. panta 1. punkts.

25. Lai atbildētu uz iesniedzējtiesas uzdoto prejudiciālo jautājumu, vispirms ir jāaplūko Direktīvas 2014/17 25. panta 1. punktā minētie jēdzieni "kredīta kopējās izmaksas" [10] un "kopējo izmaksu samazinājums" [11].

26. Pirms sāku analīzi, izvirzīšu divus apsvērumus sakarā ar Direktīvas 2008/48 ietekmi šajā lietā:

– Pirmkārt, Direktīvas 2008/48 interpretācija ir (vai var būt) vērā ņemams elements Direktīvas 2014/17 interpretācijai, it īpaši tur, kur otrā atkārto pirmajā izmantotos terminus [12]. Tomēr tas ir tikai *viens* elements, kam būs jāapvienojas ar ierastajiem hermeneitiskajiem kritērijiem, piemērojot tos jēdzieniem un tiesību normām, kas ir spēkā hipotekārā kredīta jomā [13].

8 Definīcijas "kredīta kopējās izmaksas patērētājam" 4. panta 13. punktā gadījumā. Tāpat arī 25. panta 1. punktā.

9 Citu starpā spriedumos, 2015. gada 26. februāris, *Matei* (C-143/13, EU:C:2015:127); 2020. gada 3. septembris, *Profi Credit Polska* (C-84/19, C-222/19 un C-252/19, EU:C:2020:631); un 2020. gada 16. jūlijs, *Soho Group* (C-686/19, EU:C:2020:582).

10 Viedoklis, ko paudīšu par sprieduma *Lexitor* projekciju uz trešām personām maksājamiem izdevumiem, mani faktiski atbrīvotu no pienākuma pētīt, kuri no tiem visiem ietilpst kategorijā "kredīta kopējās izmaksas". Es tomēr veikšu šo pētījumu gadījumam, ja Tiesa nolemtu citādi un tas būtu lietderīgi.

11 Direktīvā 2014/17 termini "izmaksas" un "izdevumi", šķiet, tiek izmantoti kā savstarpēji aizstājami. No versijām, ko varēju aplūkot, tikai 25. panta 1. punkta franču valodas versija norāda uz "frais dus" (pienākošies izdevumi) samazinājumu kā attiecināmu uz "coût [total du crédit pour le consommateur]"; savukārt vācu, spāņu, angļu, itāļu un portugāļu versijās ir izmantoti attiecīgi vārdi "Kosten", "costes", "costs", "costi" un "custos".

12 Šajā ziņā skat. Direktīvas 2014/17 19. apsvērumu.

13 Tas izriet no Direktīvas 2014/17 22. apsvēruma.

– Otrkārt, šajā lietā diskusija sākās, pamatojoties uz kādu *UniCredit* izmantotu līguma klauzulu, debatēm koncentrējoties uz trešām personām maksājamām summām [14]. Savukārt lietā *Lexitor* tiesvedībā netika apspriesti nekādi izdevumi, kas nebija kreditora izdevumi, kā arī nebija norādes uz cita veida izmaksām [15]. Ciktāl tas ir svarīgi šim lūgumam sniegt prejudiciālu nolēmumu, var leģitīmi apgalvot, ka minētā sprieduma vērtība ir ierobežota.

B. Kredīta kopējās izmaksas Direktīvas 2014/17 25. panta 1. punktā

27. Ciktāl tiesību uz pirmstermiņa atmaksu izmantošana nozīmē attiecīgu kredīta kopējo izmaksu patērētājam samazinājumu, ir jānoskaidro, kādas kategorijas (papildus procentiem) iekļaujas šajā pēdējā minētajā jēdzienā.

1. Gramatiskā interpretācija

28. Vārdkopa "kredīta kopējās izmaksas patērētājam" ir definēta Direktīvas 2014/17 4. panta 13. punktā ar atsauci uz Direktīvu 2008/48, ar dažiem precizējumiem, kas negroza principa identiskumu [16].

29. Burtiski – hipotekārā kredīta *kopējās* izmaksas ietver *visus* izdevumus, kas uzkrājušies saistībā ar šo kredītu (izņemot gadījumus, kad likumdevējs tos ir izslēdzis), kur apvienojas divi nosacījumi: tie uzliek pienākumu patērētājam un tie ir zināmi (vai tiem jābūt zināmiem) kreditoram [17].

30. Kā raksturīgi šo izdevumu piemēri tiesību normā ir minēti "procentu likme, komisijas nauda, nodokļi", kā arī "izmaksas, kas saistītas ar papildu pakalpojumiem saistībā ar kredītlīgumu, jo īpaši apdrošināšanas prēmijas, ja turklāt pakalpojumu līguma noslēgšana ir obligāts priekšnoteikums, vai nu lai vispār saņemtu kredītu, vai lai to saņemtu ar izsludinātajiem noteikumiem un nosacījumiem". Maksas kredīta starpniekiem un īpašuma vērtēšanas izmaksas saistībā ar hipotēku [18] arī var tikt iekļautas šajā iedaļā.

31. No šā uzskaitījuma var secināt, ka izdevumu imperatīvais raksturs neizriet katrā ziņā no kreditora vienpusēji noteiktā sava labuma palielināšanai: kredīta kopējās izmaksas var ietvert atlīdzības struktūrām vai subjektiem, kas nav līgumslēdzējas puses [19], ļoti dažādu iemeslu dēļ.

32. Kredīta kopējās izmaksas no apspriežamā gramatiskā viedokļa tātad attiecas arī uz maksām par papildpakalpojumiem, ar tiem pašiem nosacījumiem, proti, ka patērētājam ir pienākums, bet kreditoram ir jāzina [20].

[14] Iesniedzējtiesa piemin it īpaši nekustamā īpašuma vērtēšanas izmaksas, paraksta apliecināšanas izmaksas nolūkā reģistrēt hipotēku zemesgrāmatā, izmaksas par pieteikumu hipotēkas ranga nodibināšanai (*reserva de rango*) un izmaksas par hipotēkas reģistrāciju zemesgrāmatā.

[15] Arī ne ģenerāladvokāta Dž. Hogana [*G. Hogan*] secinājumos (C-383/18, EU:C:2019:451).

[16] Runa ir par specifikācijām, kas nav nozīmīgas patēriņa kredīta līgumiem, jo norāda uz elementiem, kuru šajos līgumos nav.

[17] Direktīvas 2008/48 3. panta g) punkts. Skat. arī Direktīvas 2014/17 50. apsvērumu, kurā ir arī precizēti kreditora zināšanu līmeņa novērtēšanas parametri.

[18] Direktīvas 2014/17 4. panta 13. punkts un 50. apsvērums.

[19] Tas ir atgādināts sprieduma, 2015. gada 26. februāris, *Matei* (C-143/13, EU:C:2015:127), 48. punktā saistībā ar Direktīvu 2008/48. Kredīta kopējo izmaksu patērētājam jēdziens "tiek definēts sevišķi plaši un tādējādi, ka galīgajai summai par visām izmaksām vai izdevumiem, kuri jāuzņemas patērētājam un kuri ietilpst *maksājumos, kurus aizņēmējs izdara vai nu aizdevējam, vai trešajai personai*, ir jābūt skaidri minētai patēriņa kredīta līgumos". Mans izcēlums.

[20] Šajos apstākļos papildpakalpojumu var kvalificēt par obligātu, ja kredīta saņemšana vai noteiktas priekšrocības ir atkarīgas no līguma noslēgšanas par šo pakalpojumu. Direktīvas 2008/48 3. panta g) punkts un Direktīvas 2014/17 50. apsvērums.

33. Kā šā veida izmaksu piemērs tiek minētas dzīvības apdrošināšanas un apdrošināšanas ugunsgrēka gadījumam prēmijas [21]; īpašuma, par kuru tiks noslēgta hipotēka, vērtēšanas izmaksas [22]; izmaksas par konta atvēršanu un uzturēšanu; izmaksas par norēķinu līdzekli, kas izmantots gan šā konta operācijām, gan kredīta izņemšanas operācijām, un citas izmaksas, kas saistītas ar maksājumu operācijām [23].

34. Kaut arī teorētiski tās varētu kataloģizēt kredīta kopējo izmaksu patērētājam jēdzienā, likumdevēja konkrēti paustas izvēles rezultātā šo izmaksu aprēķinā neietver:

– notāra izmaksas, ko neietver saskaņā ar Direktīvas 2008/48 3. panta g) punktu [24];

– "reģistrācijas maksu par nekustamā īpašuma īpašumtiesību nodošanu" [25], ko neietver saskaņā ar Direktīvas 2014/17 4. panta 13. punktu;

– izdevumus, ko var noteikt patērētājam par kredītlīgumā uzņemto saistību neizpildi [26].

35. Piemērojot šo jēdzienam "kredīta kopējās izmaksas patērētājam" atbilstošo (vai no tā izslēgto) kategoriju tipoloģiju tām, ko minējusi iesniedzējtiesa, uzskatu, ka šis jēdziens Direktīvas 2014/17 25. panta 1. punkta izpratnē:

– ietver nekustamā īpašuma *vērtēšanas izmaksas*, kad tā ir nepieciešama kredīta piešķiršanai, un kreditoram tās ir jāzina, tāpat kā izdevumi par pieteikumu *hipotēkas ranga nodibināšanai* un par *hipotēkas reģistrāciju* zemesgrāmatā [27], kas parasti ir nepieciešami, lai nodibinātu garantiju un nodrošinātu tās funkciju.

– neietver izdevumus par *parakstu notariālo apliecinājumu* (notāra izmaksas) hipotēkas reģistrācijai zemesgrāmatā.

2. Interpretācija tiesību normas priekšvēstures gaismā

36. Jēdziena "kredīta kopējās izmaksas patērētājam" evolūcijas pirms Direktīvas 2014/17 pieņemšanas analīze sagatavošanas darbos [28] apstiprina, ka no iesniedzējtiesas minētajām ailēm tika pieminētas "hipotēkas reģistrācijas maksas".

21 Direktīvas 2014/17 50. apsvērums.

22 Ja šāda vērtēšana ir vajadzīga, lai saņemtu kredītu, kā atgādināts Direktīvas 2014/17 4. panta 13. punktā.

23 Direktīvas 2014/17 50. apsvērums un Direktīvas 2014/17 17. panta 2. punkts, kas veltīts GPL aprēķinam. Līdzvērtīga tiesību norma ir iekļauta Direktīvas 2008/48 19. panta 2. punktā. Abos gadījumos piebildei, šķiet, nav cita mērķa, kā vien pedagoģisks vai apstiprinošs. Neesmu pirms direktīvu pieņemšanas sagatavotajos dokumentos redzējis norādes, nedz arī pastāv argumenti (izņemot to, kas attiecas uz sistēmisko atrašanās vietu), lai domātu, ka šie elementi ir daļa no kredīta kopējām izmaksām *tikai* GPL aprēķina nolūkā.

24 Tajā pašā ziņā skat. Direktīvas 2014/17 50. apsvērumu. Izslēgšana ir skaidra, kaut gan diskutējama hipotekārā kredīta jomā, kur atšķirībā no patēriņa kredīta valsts notāra iesaiste garantijas nodibināšanai vai reģistrēšanai nav izvēles pasākums. Skat. šīs jomas pagaidu skaidrojumu 40. zemsvītras piezīmē.

25 To nedrīkst sajaukt ar maksām par hipotekārās garantijas reģistrēšanu. Terminam "maksa" šajos apstākļos ir daudz plašāka nozīme.

26 Direktīvas 2014/17 4. panta 13. punkts. Direktīvā 2008/48 šie izdevumi bija izslēgti no kredīta kopējām izmaksām GPL aprēķinam saskaņā ar 19. panta 2. punktu.

27 Eiropas standartizētās informācijas lapa (turpmāk tekstā – "ESIL") Direktīvas 2014/17 II pielikuma A daļā un to papildinošās instrukcijas tā paša pielikuma B daļā atbalsta šo apgalvojumu.

28 Pirmā definīcija parādās Direktīvā 87/102; sākotnējais teksts vēlāk tika grozīts atbilstoši centieniem novienādot finanšu sloga gada procentu aprēķinu. Sarunu par Direktīvas 2008/48 apstiprināšanu dokumenti parāda līkločus attiecībā uz trešām personām maksājamu izdevumu, it īpaši nodokļu un notāra izdevumu, iekļaušanu vai neiekļaušanu izmaksās. Galīgajā tekstā ir pieņemti nodokļi kā kompromisa risinājums, savukārt nav norādīts neviens iemesls notāra izmaksu izslēgšanai. Skat. Komisijas Paziņojumu Eiropas Parlamentam atbilstoši EK līguma 251. panta 2. punkta otrajai daļai attiecībā uz Padomes kopējo nostāju par tādas Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvas pieņemšanu, kas attiecas uz patēriņa kredītlīgumiem, COM(2007) 546, galīgā redakcija, 3.2. punkts.

37. Komisijas priekšlikums saistībā ar (nākamo) direktīvu par hipotekāro kredītu šajā jomā ietvēra vienkāršu atsauci uz Direktīvu 2008/48 [29].

38. Risinājums tika izskaidrots kā izsvērums starp priekšrocībām un trūkumiem starp izvēles iespējām, kas apsvērtas GPL aprēķinam [30]. Tika ņemts vērā arī fakts, ka jau esošajam (Direktīvas 2008/48) tekstam paralēls teksts ļautu patērētājiem vieglāk saprast un salīdzināt kredītus [31].

39. Jēdziens tika detalizēti izstrādāts vēlāk, pievienojot vai atņemot kādus elementus, tomēr nezaudējot saikni ar Direktīvas 2008/48 3. pantu.

40. Šajos apstākļos man šķiet būtiski, ka pirmais Parlamenta Ziņojums par priekšlikumu Direktīvai hipotekārā kredīta līgumu jomā skaidri izslēdza "hipotēkas vai citas salīdzināmas garantijas reģistrācijas maksas" [32].

41. Savukārt apstiprināto grozījumu vidū ir šāds: "Patērētājam piedāvātā kredīta kopējās izmaksās nebūtu jāiekļauj izmaksas, ko patērētājs maksā saistībā ar nekustamā īpašuma vai zemes iegādi, *piemēram, saistītie nodokļi un notāra izmaksas vai zemes reģistrācijas izmaksas*" [33] (mans izcēlums).

42. Nav informācijas, ka "hipotēkas reģistrācijas maksas" iekļaušana kredīta kopējās izmaksās vai maksu par īpašuma iegādi izslēgšana būtu apspriesta kādā citā brīdī [34].

[29] Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai par kredītlīgumiem saistībā ar mājokļa īpašumu, COM(2011) 142, galīgā redakcija, 3. panta k) punkts. Priekšlikuma 23. apsvērums apvienoja Direktīvas 2008/48 20. apsvēruma un 3. panta g) punkta elementus.

[30] Darba dokuments, kas pievienots Priekšlikumam Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai par kredītlīgumiem saistībā ar mājokļa īpašumu, SEC(2011) 356, galīgā redakcija, II sēj., 130. un nākamās lpp.

[31] Turpat, 134. lpp. Dažas dalībvalstis bija attiecinājušas vai plānoja attiecināt patēriņa kredītam raksturīgos noteikumus uz hipotekārajiem kredītiem: skat. *Study on the costs and benefits of the different policy options for mortgage credit, Final Report*, 2009. gada novembris, 29. un nākamās lpp.

[32] Pirmais ziņojums par Priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai par kredītlīgumiem saistībā ar mājokļa īpašumu [COM(2011)0142 – C7-0085/2011 – 2011/0062(COD)], dokuments PE469.842v04-00, 48. grozījums.

[33] Eiropas Parlamenta 2013. gada 13 septembrī pieņemtie grozījumi priekšlikumā Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par kredītlīgumiem saistībā ar mājokļa īpašumu (COM(2011)0142 – C7-0085/2011 – 2011/0062 (COD)), dokuments P7_TA(2013)0341: skat. 50. apsvērumu un 4. panta 13. punktu. Nav redzams pamatojums konkrētam šādas izslēgšanas pieminējumam, kas, manuprāt, ir izskaidrojams ar to, ka nav tiešas saiknes starp minētajām izmaksām un pašu kredītu. Te varbūt ir svarīgi atgādināt to faktoru *status quo*, kuri pirms vienotās normas pieņemšanas tika izmantoti GPL (vai līdzīga jēdziena) aprēķinam dalībvalstu tiesiskajos regulējumos. To starpā, lai gan mazākumā valstu, ir sastopamas notāra izmaksas un nodokļi par īpašumtiesību nodošanu: skat. 39. tabulu *Study on the costs and benefits of the different policy options for mortgage credit, Final Report*, 2009. gada novembris.

[34] Atsevišķos Padomes dokumentos ir atzīta ar nekustamā īpašuma pirkšanu saistīto izmaksu – tādu kā zemesgrāmatas maksas, pirkšanas nodokļi un notāra izmaksas – izslēgšana: skat. 23. apsvērumu Padomes prezidentvalsts kompromisa priekšlikumā, Ģenerālsekretariāta 2011. gada 3. novembra notu Delegācijām, dokuments 16325/11, un 34. apsvērumu Padomes Vispārējā pieejā attiecībā uz Priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai par kredītlīgumiem saistībā ar mājokļa īpašumu (Hipotekāro kredītu direktīva – HKD), Ģenerālsekretariāta 2012. gada 30. maija notu Delegācijām, dokuments 10587/12.

3. Kontekstuālā un teleoloģiskā interpretācija

43. Jēdziens "kredīta kopējās izmaksas patērētājam" Direktīvā 2014/17, tāpat kā Direktīvā 2008/48, ir funkcionāls. Tas palīdz veidot galvenokārt divus jēdzienus:

– jēdzienu "kopējā summa, kas patērētājam jāmaksā", kas atbilst šim pašam jēdzienam, kā tas definēts Direktīvas 2008/48 3. panta h) punktā [35];

– un GPL jēdzienu, kas atbilst kredīta kopējām izmaksām patērētājam, kas ir izteikta kā gada procentuālā likme no piešķirtā kredīta kopsummas [36].

44. Tiesa ir sasaistījusi šā jēdziena plašumu ar plašas patērētāja aizsardzības plānu un ir to interpretējusi saskanīgi ar to [37]. Aizsardzība izpaužas kā tādas vispārējās un galvenokārt pirmslīguma informācijas nodošana rīcībā, kas patērētājam ļauj (ideālā gadījumā) izvēlēties kredītproduktu, kas ir piemērots viņa personīgajai situācijai un interesēm. Tas galu galā ir jēdziena "kredīta kopējās izmaksas" *galvenais* mērķis.

45. Patērētāja veiktā viņam izdevīgākās formulas izvēles procesa daļa ir tas, ka viņam tiek dota iespēja salīdzināt piedāvājumus valsts un pārrobežu mērogā. Viņa aizsardzība Direktīvās 2008/48 un 2014/17 iekļaujas vispārējā mērķi izveidot kredītu iekšējo tirgu [38]. GPL, kas dara zināmu kredīta cenu (kopējās izmaksas) atbilstoši visā Savienībā vienādai matemātiskai formulai, ir būtiska šim salīdzinājumam.

46. Tomēr pastāv zināma spriedze starp mērķi sniegt patērētājam labāko informāciju un darīt to tādā veidā, lai viņš saprātīgā termiņā varētu salīdzināt kreditoru piedāvājumus.

47. Intuitīvi – patērētāja stāvoklis būtu par tik labāks, par cik vairāk datu (par papildu izmaksām un procentiem) ir iekļauts GPL un par cik mazāk resursu viņam ir jātērē, lai pats uzzinātu citus ar kredītu saistītos izdevumus, it īpaši ārpus juridiskā satvara, kas parasti ir ierobežots ar vietējo mērogu.

48. Tādējādi tiek izskaidrots, ka jēdziens "kredīta kopējās izmaksas patērētājam" ietver plašu ar kredītdarījumu saistītu izdevumu spektru. Kreditoram ir vienkāršāk piekļūt informācijai nekā patērētājam, kaut gan arī viņam tas nav bez maksas [39].

[35] Direktīvā 2014/17 ietvertie jēdzieni "kredīta kopsumma" un "kopējā summa, kas patērētājam jāmaksā" bez šaubām ietver Direktīvas 2008/48 jēdzienus, ar atsauci attiecīgi Direktīvas 2014/17 4. panta 12. un 14. punktā. Par šo jēdzienu attiecībām skat. spriedumus, 2016. gada 21. aprīlis, *Radlinger* un *Radlingerová* (C-377/14, EU:C:2016:283), 85. un 86. punkts, un 2020. gada 16. jūlijs, *Soho Group* (C-686/19, EU:C:2020:582), 38. un 42. punkts.

[36] Direktīvas 2014/17 4. panta 15. punkts.

[37] Saistībā ar Direktīvu 2008/48 skat. spriedumus, 2020. gada 26. marts, *Mikrokasa* un *Revenue Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty* (C-779/18, EU:C:2020:236), 39. punkts un tajā minētos spriedumus, un 2020. gada 16. jūlijs, *Soho Group* (C-686/19, EU:C:2020:582), 31. punkts.

[38] Šis mērķis caurvij visus tekstus. To var konkrēti identificēt Direktīvas 2008/48 pirmajā līdz devītajā apsvērumā un Direktīvas 2014/17 otrajā un piektajā līdz astotajā apsvērumā.

[39] To iemeslu vidū, kāpēc hipotekārā kredīta līgumi tik maz tiek izmantoti pārrobežu mērogā, ir no kreditoru viedokļa pastāvošie riski un grūtības, kas ir saistīti ar ārvalstu tiesību aktu piemērošanu juridiski pareizā veidā un kas samazina pārrobežu darījumu rentabilitāti: skat. Komisijas Ziņojumu Eiropas Parlamentam un Padomei par pārskatīšanu attiecībā uz Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2014/17/ES par patērētāju kredītlīgumiem saistībā ar mājokļa nekustamo īpašumu, COM(2021) 229 final, 2.2. iedaļa.

49. Vienlaikus tādu elementu iekļaušana GPL aprēķinā, kuri sava valsts tiesiskā regulējuma dēļ ir ļoti atšķirīgi, ietekmē piedāvājumu salīdzināmību [40]. Galu galā tas izraisa šķērsli kreditoru pārrobežu darbībai klientu iegūšanai citās dalībvalstīs.

50. Manuprāt, likumdevējs ir izvēlējies risinājumu, kas vēlas samierināt dažādas bažas, apvienojot vairākus elementus:

– "Kredīta kopējo izmaksu patērētājam" plašs jēdziens, kaut arī ierobežots līdz izdevumiem saistībā ar pašu kredītlīgumu, neiekļaujot darījuma izmaksas, kas ar to tiek finansētas.

– Kreditora pienākums iekļaut šajā jēdzienā aprēķināmos izdevumus, kas tam ir zināmi vai to tam vajadzētu zināt, piemērojot profesijas standarta rūpības līmeni.

– Pienākums sniegt patērētājam personalizētu pirmslīguma informāciju, izmantojot Eiropas standartizētās informācijas lapu (ESIL), kas ietverta Direktīvas 2014/17 II pielikumā.

– To izdevumu uzskaitījums ESIL, kas rodas patērētājam un kuriem jāveido daļa no GPL, bet ko otra līgumslēdzēja puse nezina, ar norādi "Aizdevējam nav zināmas šādas izmaksas, un tādēļ tās nav iekļautas GPL" [41].

– Šā brīdinājuma iekļaušana ESIL: "Lūdzam pārliecināties, ka Jums ir zināmi visi pārējie nodokļi un izmaksas, kas saistīti ar Jūsu aizdevumu" [42].

– Pienākuma noteikšana vispārējā informācijā par hipotekārajiem kredītiem iekļaut norādi par iespējamām izmaksām patērētājam, kas nav daļa no kredīta kopējām izmaksām [43].

51. Uzskatu, ka šādā veidā vidusmēra patērētājam ir informācija, kas viņam nepieciešama, lai pieņemtu lēmumu par hipotekārā kredīta līgumu, pēc produktu salīdzināšanas uz GPL pamata [44]. Viņš zinās arī to, ka var būt papildu izdevumi: gan tie, kas attiecas uz GPL, bet kurus kreditors nezina, gan tie, kas neietilpst kredīta kopējās izmaksās, par ko tas ir brīdināts.

4. Starpsecinājums

52. Ņemot vērā iepriekš izklāstīto, uzskatu, ka atbilde iesniedzējtiesai par izklāstītajām kategorijām, lai noskaidrotu, vai tās ietilpst vai neietilpst kredīta kopējās izmaksās patērētājam Direktīvas 2014/17 25. panta 1. punkta izpratnē, varētu būt šāda:

– Šis jēdziens ietver izmaksas par nekustamā īpašuma vērtēšanu, par pieteikumu hipotēkas ranga nodibināšanai un par hipotēkas reģistrāciju zemesgrāmatā, kad tās ir nepieciešamas kredīta piešķiršanai (proti, tās tiek noteiktas aizņēmējam), un ja vien kreditors tās zina.

[40] Tik tiešām, ir iespējams, ka notāra izmaksu izslēgšana no kredīta kopējām izmaksām patērētājam ir izskaidrojama ar to potenciālu negatīvi ietekmēt produktu salīdzināmību. Notāra honorāra atšķirības var būt ievērojamas: un ne tikai dalībvalstu starpā, bet arī vienas valsts ietvaros, kad tās ir (pilnīgi vai daļēji) norunājamas notāra un klienta starpā. Komisija, atbildot uz kādu jautājumu tiesas sēdē, arī norādīja uz šo skaidrojumu kā visiespējamāko.

[41] ESIL 4. punkts "Procentu likme un citas izmaksas".

[42] Turpat.

[43] Direktīvas 2014/17 13. panta 1. punkta h) apakšpunkts.

[44] Nevaru noslēpt, kā esmu jau paudis kādā citā lietā [secinājumos lietā *DenizBank* (C-287/19, EU:C:2020:322)], ka visai šai juridiskajai konstrukcijai ir ļoti nestabils faktu substrāts. Lielai daļai hipotekāro kredītu parādnieku, ja vien viņiem nav kārtīgas finanšu priekšapmācības, būs ārkārtīgi grūti saprast juridiskās kategorijas, kas tiek izmantotas tās ar hipotekārām garantijām nodrošināto kredītu piešķiršanā.

– Nav ietvertas izmaksas par parakstu notariālo apliecinājumu hipotēkas reģistrēšanai zemesgrāmatā.

C. Direktīvas 2014/17 25. panta 1. punktā prasītais samazinājums. Izmaksas, uz kurām tas attiecas

53. Iesniedzējtiesa vēlas zināt, vai gadījumā, ja aizņēmējs izmanto savas tiesības daļēji vai pilnā apmērā atmaksāt aizdevumu pirms nolīgtā termiņa, proporcionālais samazinājums attiecas tikai uz maksājamiem procentiem un izdevumiem, kas atkarīgi no līguma darbības ilguma, vai tomēr arī uz tiem, kuri nav atkarīgi no līguma darbības ilguma.

54. Parādniekam, kurš pirms termiņa atmaksā kredītu, faktiski ir tiesības uz šā kredīta kopējo izmaksu samazinājumu. Saskaņā ar Direktīvas 2014/17 25. panta 1. punktu samazinājums attiecas uz "procentiem un izmaksām par līguma atlikušo darbības laiku" [45].

55. Ciktāl 25. panta 1. punktā nav nošķirts starp dažādajām izmaksu kategorijām, varētu šķist, ka samazinājums ir piemērojams ikvienai summai, kas iekļauta kredīta kopējās izmaksās (kam ir laika aspekts, ko tūlīt uzsvēršu). Neatkarīgi no tā, ko norādīšu turpmāk [46], es tomēr domāju, ka samazinājums neattiecas vienlīdz uz visiem un katru jēdzienu, kuri kopsummā norāda patērētājam kredīta kopējās izmaksas pirms līguma noslēgšanas.

56. Direktīva 2014/17 atstāj atvērtus (pieejamus dalībvalstīm) vairākus pirmstermiņa atmaksas režīma aspektus [47]. Tomēr pati tiesību pirms nolīgtā termiņa atmaksāt visu parādu vai tā daļu esamība nav uzticēta ikvienam likumdevējam, nedz arī tas tiek darīts attiecībā uz šo tiesību izmantošanas sekām (kredīta kopējo izmaksu samazinājums) [48].

57. Līdz ar to nav nekādas atļaujas dalībvalstīm noteikt samazināmo izmaksu kategorijas. Tāpēc interpretācijai attiecībā uz samazinājuma "priekšmetu" ("*qué*") ir jābūt vienveidīgai, tāpat kā jebkura cita tāda jēdziena interpretācijai, kas ir autonoms Savienības tiesībās.

1. Gramatiskā interpretācija

58. Kā jau minēju, Direktīvas 2014/17 25. panta 1. punktā nav precizētas kategorijas (no tām, kas veido kredīta kopējās izmaksas), kurās notiks samazināšana [49]. Teksts ļauj tikai skaidri secināt, ka šis samazinājums neattieksies uz šajā izmaksās neiekļautajiem elementiem [50].

59. Katrā ziņā tiesību norma satur laika precizējumu, ko uzskatu par nozīmīgu: procenti un izmaksas, kas jāsamazina kredīta pirmstermiņa atmaksas gadījumā, ir tie, kas atbilst [procentiem un izmaksām] "atlikušajā līguma termiņā".

45 Kā jau norādīju, šis formulējums ievēro Direktīvā 2008/48 sniegto, kas savukārt aizstāj Direktīvā 87/102 minēto "taisnīgo samazinājumu".

46 Par risinājuma *Lexitor* nozīmi uz hipotekārajiem kredītlīgumiem.

47 Dalībvalstīm ir jānolemj, vai tiesību pamatā ir juridiska norma, vai tā var būt līgumiska, un noteikti tās izpildes nosacījumi.

48 Tomēr skat. iespēju, ka dalībvalstis pakļauj šo tiesību izmantošanu likumīgas patērētāja intereses pastāvēšanai gadījumā, kas aplūkots Direktīvas 2014/17 25. panta 5. punktā.

49 Tas netiek darīts arī Direktīvas 2014/17 66. apsvērumā, kas veltīts tiesībām uz atmaksu, izmaksu samazinājumu un kompensāciju kreditoram.

50 Tādējādi tie, kas ietilpst kredīta kopsummā, sasummēti ar kopējām izmaksām, veido aizņēmēja maksājamo kopsummu: par kredīta kopsummas un kredīta kopējo izmaksu savstarpēji izslēdzošo raksturu skat. 35. zemsvītras piezīmē minētos spriedumus.

60. Saikne starp kategorijām, kas jāsamazina, un līguma atlikušo darbības laiku man šķiet indikatīva tam, ka pirmās ir tās, kur norāda maksājamās summas par pakalpojumiem, kuri pirmstermiņa atmaksas brīdī vēl nav sniegti un vairs arī netiks sniegti [51].

61. Šī loģika ir bez grūtībām saprotama, ciktāl attiecas uz kredīta procentiem. Kapitāla (parāda pamatsummas) pirmstermiņa atmaksa nozīmē, *eo ipso*, ka kopš šā datuma vairs nebūs jāmaksā procenti par to. Pirmstermiņa apmaksas laikā vēl neuzkrājušos procentu samazinājums netiek apšaubīts un es neredzu, kāpēc šīs tiesību normas izpratnei būtu jāatšķiras no tiesību normu par citām izmaksām izpratnes.

62. Viens gramatiskais elements man tomēr šķiet būtisks: 25. pantā ir runa tikai par izmaksām, kas saistītas ar vēlāku laiku ("par līguma atlikušo darbības laiku") pēc tiesību uz atmaksu izmantošanas. Neatkarīgi no tā, ciktāl vairākums Direktīvas 2014/17 25. panta 1. punkta valodas versiju ir identiskas Direktīvas 2008/48 16. panta 1. punkta valodu versijām un ievērojot, ka saistībā ar pēdējo minēto Tiesa gramatisko argumentu neuzskatīja par pārliecinošu [52], neizslēdzu, ka mana interpretācija arī tagad nepārliecinās.

63. Tādam gadījumam analizēšu šo tiesību normu tās kontekstā un tās mērķa gaismā [53].

2. Kontekstuālā un teleoloģiskā interpretācija

64. Tiesību uz pirmstermiņa atmaksu atzīšana Direktīvā 2014/17, tāpat kā visa direktīva, atbilst vēlmei veicināt kredītlīgumu iekšējā tirgus izveidi saistībā ar mājokļa nekustamo īpašumu.

65. Šajā kontekstā tiesībām uz pirmstermiņa atmaksu ir konkrēts mērķis, kas Direktīvas 2014/17 66. apsvērumā ir aprakstīts, norādot uz konkurences veicināšanu, pilsoņu brīvu pārvietošanos un finansiālo stabilitāti. Priekšrocības, ko iegūst patērētājs, parādās tikai otrajā plānā un ir ietvertas atļaujā viņam mainīt produktu, meklējot to, kas ikvienā brīdī vislabāk atbilst viņa vajadzībām.

66. Likumdevējs uzskata, ka uz pirmstermiņa atmaksas tiesībām var attiecināt nosacījumus [54]. Turklāt tas niansē šīs tiesības ar iespējamu kompensāciju kreditoram, kas noteiktos apstākļos var paredzēt atturošu summu patērētājam [55].

[51] Maksājuma veids un laiks nav svarīgi: atlīdzību par regulāru pakalpojumu var maksāt ikreiz, kad tiek sniegts pakalpojums, vai nolīgt vienotu samaksu attiecību sākumā vai noslēgumā, tam neskarot pakalpojuma raksturu. Ja atlīdzība ir samaksāta attiecību sākumā, tad tiesības uz samazinājumu pārveidojas par tiesībām uz avansā samaksāto summu atmaksu.

[52] Spriedums *Lexitor*, 24. un 25. punkts.

[53] Tās priekšvēstures un tā evolūcijas aplūkošana, no pirmās redakcijas Direktīvas 87/102 8. pantā (kur bija runa par "taisnīgu") līdz pašreizējai, nerada skaidrību par to izmaksu raksturu, kas būtu jāsamazina. Debates bija par tiesībām uz pirmstermiņa atmaksas esamību un kompensāciju kreditoram. Sākuma punkts atspoguļo lielu risinājumu daudzveidību dažādās dalībvalstīs, tāpat kā sarunu vedēju nostājās, par to, kā sasniegt līgumslēdzēju pušu interešu līdzsvaru, un par to, kāda ietekme pirmstermiņa atmaksai būtu uz kreditēšanas darbību vispārīgi.

[54] To starpā Direktīvas 2014/17 25. panta 5. punkts, kas prasa katrā konkrētā gadījumā "atkarī[bu] no tā, vai patērētājam ir likumīga interese".

[55] Kompensācija ir iecerēta, lai neitralizētu kreditoram radītos zaudējumus. Direktīvā 2014/17 šī kompensācija nav katrā ziņā ierobežota ar procentu summu, ko patērētājs būtu samaksājis laikposmā no pirmstermiņa atmaksas brīža līdz nolīgtajam līguma beigu datumam. Tā kā par atmaksas nosacījumiem ir jābūt informētiem iepriekš, racionāls patērētājs izvēlēsies neizmantot tiesības uz pirmstermiņa atmaksu, ja viņa kompensācijas pienākums pret kreditoru sasniedz tādu summu, ka faktiski neveidojas nekāds ietaupījums.

67. No šā normatīvā regulējuma var secināt, ka tiesībām uz kredīta pirmstermiņa atmaksu ir ne tik daudz tendence koriģēt nevienlīdzīgu attiecību asimetrijas, cik piešķirt elastīgumu laikā ilgstošam līgumam, lai ļautu parādniekam nokārtot savas saistības pirms nolīgtā termiņa, bez nepieciešamības norādīt vai pierādīt kādu iemeslu [56].

68. Direktīva 2014/17 neatklāj tās 25. panta 1. punktā noteiktā samazinājuma – kā saistīta ar tiesībām uz pirmstermiņa atmaksu – iemeslu. Šis faktors, kam pievienojas diskusiju neesamība sagatavošanas darbu laikā, ļauj apgalvot, ka šāda pārkārtošana tiek uztverta kā pirmstermiņa atmaksas *dabīgas* sekas, kā rezultātā otrai līgumslēdzējai pusei izzūd vai samazinās (daļējas pirmstermiņa atmaksas gadījumā) nesamaksāšanas risks. Turklāt, ja aizņēmējam būtu bijis jāmaksā procenti, kuriem vēl jāuzkrājas, un citi vēl maksājamie maksājumi, rastos kreditora nepamatota iedzīvošanās, kas korelatīvi tiek atbrīvots (kaut gan otras līgumslēdzējas puses vienpusēja lēmuma rezultātā) no savām savstarpējām līgumsaistībām [57].

69. Taču es nedomāju, ka Direktīvas 2014/17 25. panta 1. punktā noteiktais samazinājums ir par to, lai nostādītu patērētāju tādā pat situācijā, kādā viņš atrastos, ja kredīts viņam sākotnēji būtu piešķirts uz īsāku termiņu vai par mazāku summu [58]. Tiesības uz pirmstermiņa atmaksu nepārveido sākotnējo kredītlīgumu par citu, *kas būtu varējis būt*, bet ļauj to pielāgot jauniestājušamies apstākļiem [59].

70. Šie apsvērumi apstiprina manu pārliecību, kas jau pausta, skatot tiesību normas gramatisko interpretāciju, ka piemērojamais samazinājums ierobežoti attiecas tikai uz summām, kas patērētājam būtu jāmaksā par pakalpojumiem, kuri būtu jāsniedz, izpildot līgumu.

71. Nešaubos, ka citāda interpretācija būtu patērētājam labvēlīgāka. Tomēr, tāpat kā viņš nebūtu *jāsoda* par savu saistību nokārtošanu pirms termiņa [60], neuzskatu arī par nepieciešamu viņa aizsardzības nolūkā, kā tas paredzēts Direktīvā 2014/17, paplašināt samazinājuma tiesības līdz pat viņa *prēmēšanai* [61] par izmaiņām, ko tas uzspiež otrai līgumslēdzējai pusei [62].

72. Identisku iemeslu dēļ mana pārliecība attiecas arī uz izdevumiem, kas ir samaksāti trešām personām kā nodokļi, administratīvās maksas vai profesionālo pakalpojumu, nekustamā īpašuma vērtēšanas vai starpniecības izmaksas [63].

73. Neapšaubu, ka trešām personām maksājamās izmaksas ir daļa no kredīta kopējām izmaksām: pretējā gadījumā patērētājs nesaņemtu visu informāciju, kas viņam vajadzīga, lai izvēlētos starp dažādo kreditoru piedāvājumiem.

[56] Izņemot jau minēto Direktīvas 2014/17 25. panta 5. punktu.

[57] Turklāt teorētiski kreditors varēs atkal izdot atgūto kapitālu kredītā, iespējams, pat ar lielāku labumu nekā iepriekšējā aizdevumā. Šis lietu stāvokļa attēlojums varbūt ir pārāk vienkāršots, kā pierāda debates par šo aspektu attiecībā uz Direktīvu 2014/17, uz ko es atsaucos 53. zemsvītras piezīmē.

[58] Proti, ar atšķirīgu procentu likmi un komisijas maksām, kas ir daudz zemākas. Arī nodokļi, kuru nodokļa bāze ir aizdotā summa, būtu cita apmēra.

[59] Tehniski katra dalībvalsts nolems, vai pirmstermiņa atmaksa izraisa līguma izbeigšanu, vai – daļējas pirmstermiņa atmaksas gadījumā – līguma pārjaunojumu, kas to izbeidz vai tikai groza.

[60] Skat. 25. panta 3. punktu.

[61] Tā tas būtu gadījumā, ja, izmantojot samazinājumu, būtu jāatmaksā – arī proporcionāli – samaksātās izmaksas, kuru summa būtu bijusi vienāda ikvienam kredītlīgumam.

[62] Aizņēmējam uzliktais kompensācijas mehānisms tika iecerēts kā reakcija uz atmaksas negatīvajām sekām kreditoram, kura juridiskais stāvoklis mainās. Skat. 55. zemsvītras piezīmi.

[63] Atšķirīgs jautājums ir par to, ka ar trešām personām noslēgti līgumi, kas papildina aizdevumu un kuri ir jāpilda tajā pašā aizdevuma periodā, tiek izbeigti pirms termiņa un patērētājs izmanto tiesības samazināt vēl maksājamo summu. Direktīvā 2014/17 šajā sakarā nekas nav teikts.

74. Taču es nepiekrītu, ka šā iemesla dēļ Direktīvas 2014/17 25. pantā noteiktās tiesības uz samazinājumu ir piemērojamas izmaksām, kuras neatbilst kreditora pakalpojumiem, kas pirmstermiņa atmaksas brīdī vel ir jāsniedz.

75. Dažas no šīm izmaksām atlīdzina vienreizējus pakalpojumus, kuri sagatavo nākotnes līgumattiecības (starpniecība). Citas izmaksas tiek veiktas publisko izdevumu atbalstam (nodokļi) vai atlīdzībai par valsts pārvaldes darbībām vai pakalpojumiem, ne tikai pušu interesēs, bet arī sabiedrības kopumā interesēs un juridisko darbību sakarā (hipotēkas reģistrācija). Vai šīs izmaksas būtu jāaprēķina, lai informētu patērētāju par kredīta kopējo "cenu" Direktīvas 2014/17 4. panta 13. punkta izpratnē, vai tās tiek maksātas tieši galīgajam saņēmējam, kā tas notiek ar kreditora starpniecību, tas, uzstāju, nenozīmē, ka tās ir daļa no izmaksām, uz kurām attieksies samazinājums pirmstermiņa atmaksas gadījumā.

76. Neredzu nevienu objektīvu iemeslu, kāpēc izmaksu proporcionālajam samazinājumam saskaņā ar Direktīvas 2014/17 25. panta 1. punktu būtu jāattiecas uz summām, kas nav saistītas ar kreditora sniegtajiem pakalpojumiem, par pakalpojumiem, kurus viņš ne sniedz, ne par tiem saņem samaksu [64]. Kad saskaņā ar likumu izmaksas ir jāsedz kreditoram, mana pārliecība ir vēl spēcīgāka: piemērot samazinājuma tiesības šīm kopējo kredīta izmaksu kategorijām izraisītu to, ka valsts iestādei iekasētājai vai par zemesgrāmatu atbildīgajai valsts iestādei, kas atrodas ārpus kreditora un aizņēmēja divpusējām attiecībām, būtu proporcionāli jāatmaksā šīs summas.

D. Sprieduma Lexitor ietekme uz šo lietu

1. Izdevumi par labu kreditoram

77. Domāju, ka spriedums *Lexitor* negroza manis izklāstīto viedokli. Uzskatu, ka Tiesa nosprieda tā, kā tā izdarīja, balstoties uz daudz pragmatiskākiem apsvērumiem, kas atspoguļoti tā 31. līdz 33. punktā izklāstītajos argumentos. Tiem pievienojas arguments par iespējamu "nesamērīgi neizdevīgu situāciju" kreditoram, kura intereses ir pamatā tam paredzētajai kompensācijai [65].

78. Šiem argumentiem varēja būt nozīme tobrīd analizētajā gadījumā, un, augstākais, tie būtu vispārināmi attiecībā uz ikvienu patēriņa kredītu. Attiecībā uz hipotekāro kredītu, manuprāt, tas tā nav.

79. Pirmkārt, ciktāl attiecas uz samazinājuma piemērošanas vieglumu vai grūtībām, atgādinu, ka ESIL (kas ir obligāti izmantojama un ko ne dalībvalstis, ne kreditori nedrīkst grozīt) pa kategorijām apkopo informāciju par hipotekāro kredītu, kas patērētājam jāsaņem pirmslīguma posmā. It īpaši ir nošķirtas izmaksas atkarībā no tā, vai tās ir vai nav regulāras: tādējādi patērētājam vai tiesai ir vieglāk identificēt dažas samazināmās izmaksas [66].

80. Otrkārt, starp Direktīvām 2008/48 un 2014/17 pastāv nozīmīga atšķirība attiecībā uz kreditora tiesībām saņemt kompensāciju par izmaksām, kas tieši izriet no aizdevuma pirmstermiņa atmaksas: pirmajā direktīvā pašā ir noteiktas šīs tiesības; otrajā, kas piemērojama šai lietai, tas nav darīts.

[64] Tiesas sēdē ierosinātais kritērijs par to, kurš ir ieinteresēts trešās personas sniegtajā pakalpojumā, man šķiet nepiemērots (abas puses ir ieinteresētas līguma noslēgšanā) un ārkārtīgi nedrošs.

[65] Sprieduma *Lexitor* 34. punkts.

[66] Standartizēta informācija bija paredzēta arī Direktīvā 2008/48; tomēr tai nav tāda paša detalizācijas līmeņa attiecībā uz izmaksu raksturu.

81. Šī būtiskā atšķirība starp Direktīvām 2008/48 un 2014/17 neliedz tomēr uztvert konceptuālo saikni starp "samazinājumu" patērētāja labā un "kompensāciju" kreditora labā [67].

82. Tas, ka Direktīvā 2014/17 nav saskaņota regulējuma tiesībām uz kompensāciju, iespējams, izskaidro grūtības kopīgu noteikumu saskaņošanai un izriet galu galā no hipotekārās finansēšanas mehānismu daudzveidības un plašā produktu klāsta [68], kas atspoguļo hipotekāro kredītu finanšu tirgu īpatnības dalībvalstīs.

83. Dalībvalstīm atstātajai rīcības brīvībai ieviest vai neieviest hipotekāro kredītu kompensāciju var būt sekas dažu praksē [69], atceļot līdzsvara faktoru, kas spriedumā *Lexitor* lika Tiesai nospriest tā, kā tā izdarīja. Tāpēc, atkārtoju, šo spriedumu nevar bez tālākas apspriešanas ekstrapolēt uz minētajiem kredītiem.

2. Trešām personām maksājamie izdevumi

84. Sprieduma *Lexitor* tēžu pieņemšanai nevajadzētu nenovēršami novest pie tā, ka samazinājums saistībā ar pirmstermiņa atmaksu tiek attiecināts arī uz hipotekārā kredīta izmaksām, kuru mērķis ir atlīdzība trešām personām.

85. Papildus tam, ka, kā jau sacīju, spriedumā *Lexitor* nebija atsauces uz šīm izmaksām, kredītos ar hipotekāro garantiju kreditors (šajā lietā banku iestāde) nav tas, kurš saņem šīs summas, nedz arī tas, kas nosaka to apjomu: viņš nevar no tām nedz gūt labumu, nedz manipulēt ar tām.

86. Tāpēc neredzu iemeslu skatīt trešām personām samaksātās summas tādā pašā veidā kā tās, kas analizētas spriedumā *Lexitor*.

87. Kaut gan tas nav izšķirošs elements, uzskatu, ka manu viedokli apstiprina leģislatīvie darbi, kas tiek veikti Direktīvas 2008/48 pārskatīšanai. Gan Komisija savā priekšlikumā [70], gan Padome savā Vispārējā pieejā [71] skaidro, ka samazinājums skars procentus un izdevumus, ko kreditors nosaka patērētājam. Uzskatu, ka priekšlikums ir vienlīdz piemērojams hipotekārajam kredītam.

88. Protams, var iedomāties tādu situāciju, kā to apraksta *VKI*: kreditors, lai iesniegtu patērētājam interesantāko piedāvājumu, sagatavo līgumu tā, ka no pirmā skata kreditors pats uzņemas maksāt izdevumus trešām personām, bet vēlāk, īstenojot rīcības brīvību rēķinu izrakstīšanas posmā, slēptā formā tos uzliek aizņēmējam [72].

67 Skat. 53. zemsvītras piezīmi.

68 Skat. Direktīvas 2014/17 66. apsvērumu.

69 Saskaņā ar pētījumu *Evaluation of the Mortgage Credit Directive (Directive 2014/17/EU), de Risk & Policy Analysts (RPA)*, 2021, I pielikums, 163. tabula, 2020. gada oktobrī 20 dalībvalstis bija pieņēmušas tiesību normas par kompensāciju kreditoram pirmstermiņa atmaksas gadījumā; četras nebija to izdarījušas, un nebija informācijas par atlikušajām trim. Atbilstoši to pārstāvju sacītajam tiesas sēdē, Itālija neparedzēja tiesības uz kompensāciju, atšķirībā no Vācijas un Austrijas (pēdējā minētajā valstī ar ļoti stingriem ierobežojumiem).

70 Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai par patēriņa kredītiem, COM(2021) 347 final, 29. panta 1. punkts: "Aprēķinot šo samazinājumu, ņem vērā visas izmaksas, ko patērētājam uzlicis kreditors."

71 Pastāvīgo pārstāvju Padomē komitejas 2022. gada 7. jūnija nota, dokuments 9433/1/22 *Rev 1*, 13. punkta c) apakšpunkts: "delegācijas uzskatīja par svarīgu paskaidrot, ka kredīta kopējo izmaksu samazinājums kredīta pirmstermiņa atmaksas gadījumā attiecas uz kreditora izmaksām, *nevis uz trešajām personām maksājamiem nodokļiem vai nodevām*" (mans izcēlums).

72 Tās rakstveida apsvērumu 4.4. punkts. Šī krāpšana teorētiski iestājas arī tad, kad trešo personu izdevumi ir slogs kreditoram juridisku noteikumu dēļ.

89. Tomēr arī spriedums *Lexitor* nav piemērots, lai bremzētu šo praksi, kas ir ne tikai krāpnieciska no ikviena konkrēta patērētāja skatpunkta, bet arī no neizkropļotas konkurences viedokļa. Samazinājums, kas atbilstoši spriedumā *Lexitor* noteiktajam attiecas uz visiem kreditoram samaksātajiem izdevumiem, tiek piemērots *pro rata* atkarībā no līguma darbības laika, kas atlicis atmaksas brīdī. Citiem vārdiem, tikai ar risinājumu *Lexitor* patērētājs nekad neatgūs visu summu, ko kreditors teorētiski uzņēmās un tad nodeva viņam.

90. Uzskatu, ka veids, kā apturēt šo ļaunprātīgo izmantošanu, ir Direktīvas 2014/17 41. pantā ierosinātais: dalībvalstīm ir jānodrošina, ka patērētājam piešķirto aizsardzību nevar apiet, "izmantojot veidu, kā līgumi formulēti".

3. Kopsavilkums

91. Īsumā, ja spriedumu *Lexitor* uzskatītu par piemērojamu hipotekārajiem kredītiem, Direktīvas 2014/17 25. panta 1. punkts nepieļautu tādu valsts tiesību normu, kas proporcionālo samazinājumu saistībā ar kredīta pirmstermiņa atmaksu ierobežo līdz izmaksām, kas atkarīgas no līguma darbības ilguma. Tomēr arī šajos apstākļos (attiecinot risinājumu *Lexitor* uz hipotekārajiem kredītiem) samazinājums skartu tikai tās izmaksas, kas vajadzīgas kompensācijai kreditoram, proti, izmaksas, kas nav maksājamas trešām personām.

E. Sprieduma seku ierobežojums laikā

92. Ja Tiesa pieņems manis ierosināto tēzi, nebūtu vajadzības pieņemt Itālijas valdības pieteikumu attiecībā uz sprieduma seku iespējamu ierobežojumu laikā. Turklāt uzskatu, ka šis ierobežojums nebūtu jānosaka, jo nav pierādīta priekšnoteikumu (it īpaši, nopietnu finansiālo seku) esamība, kas šajā sakarā prasīta Tiesas judikatūrā [73].

V. Secinājumi

93. Ievērojot iepriekš izklāstīto, iesaku atbildēt *Oberster Gerichtshof* (Augstākā tiesa, Austrija) šādi:

Galvenokārt:

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2014/17/ES (2014. gada 4. februāris) par patērētāju kredītlīgumiem saistībā ar mājokļa nekustamo īpašumu un ar ko groza Direktīvas 2008/48/EK un 2013/36/ES un Regulu (ES) Nr. 1093/2010 25. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka gadījumā, ja aizņēmējs izmanto savas tiesības daļēji vai pilnā apmērā atmaksāt aizdevumu pirms nolīgtā termiņa, proporcionāli samazinās tikai aizņēmēja maksājamie procenti un no līguma darbības ilguma atkarīgās izmaksas.

[73] Skat. spriedumus, 2020. gada 16. septembris, *Romenergo* un *Aris Capital* (C-339/19, EU:C:2020:709), 49. punkts; 2020. gada 6. oktobris, *La Quadrature du Net* u.c. (C-511/18, C-512/18 un C-520/18, EU:C:2020:791), 216. punkts; un 2021. gada 22. jūnijs, Latvijas Republikas Saeima (Pārkāpumu uzskaites punkti) (C-439/19, EU:C:2021:504), 132. punkts.

Pakārtoti:

Direktīvas 2014/17 25. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tas nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu, kurā ir paredzēts, ka gadījumā, ja aizņēmējs izmanto tiesības daļēji vai pilnā apmērā atmaksāt aizdevumu pirms nolīgtā termiņa, procentu un kredītā kopējo izmaksu samazinājums attiecas tikai uz tiem izdevumiem, kuri ir atkarīgi no līguma darbības ilguma. Tam tomēr nav pretrunā tāds valsts tiesiskais regulējums, kas minēto samazinājumu ierobežo līdz izdevumiem, kurus neatkarīgi no līguma darbības ilguma kompensē kreditoram, izslēdzot tos, kas maksājami trešām personām.